

Børneorm

Ormeinfektion

Hvad er Ormeinfektion?

Ormeinfektioner i Danmark skyldes rundorm eller bændelorm.

Rundorm

Der findes forskellige typer af rundorm:

- **Børneorm** (*Enterobius vermicularis*) er langt den mest almindelige årsag til ormeinfektion i Danmark. Børneorm er en ca. 1 cm lang, hvid orm, som er tynd som en tråd og lever i tyktarmen.
- **Spolorm** (*Ascaris*) er 15-30 cm lang og minder lidt om en stor, hvid regnorm uden regnormens mavebælte. De voksne orm lever i tyndtarmen.
- Andre rundorm, som lever i tarmsystemet, men som kun sjældent ses i Danmark, er:
 - **hageorm** (*Ancylostoma og Necator*)
 - **piskeorm** (*Trichuris*)
 - **Strongyloides**.

Man kan blive smittet med børneorm, spolorm og piskeorm herhjemme, mens hageorm og strongolyides har brug for et varmt og fugtigt klima. De findes udbredt i tropiske og subtropiske områder.

Bændelorm

Bændelormen kan blive flere meter lang. Den lever i menneskets tarmkanal, hvor dens hoved bider sig fast på tyndtarmens slimhinde.

Der findes tre forskellige typer af bændelorm:

- **okse-bændelorm** (*Taenia saginata*). Forekommer i kvæg og vildt og findes i Danmark.
- **svine-bændelorm** (*Taenia solium*). Yderst sjælden i Danmark. Er især udbredt i lande med dårlige sanitære forhold og dårlig kødkontrol.
- **fiske-bændelorm** (*Diphyllobotrium latum*). Yderst sjælden i Danmark. Er udbredt i bl.a. Finland og Baltikum.

Symptomer

Børneorm

Symptomerne på børneorm er kløe omkring endetarmsåbningen. Kløen skyldes, at hunormene om natten vandrer ud til endetarmsåbningen, hvor de lægger æg i hudfolderne. Barnet kan få mavekneb og let kvalme, men det er dog sjældent. Kløen kan også nedsætte barnets koncentrationsevne. Som regel er der ingen symptomer. Forældre opdager tit, at deres barn har børneorm, ved at se de 1 cm lange tråd-tynde, hvide orm omkring barnets endetarm eller på afføringen.

Spolorm

Som regel er der ingen symptomer, men der kan opstå anfald af kvalme og mavesmerter. I sjældne tilfælde kan der udvikles tarmslyng og symptomer, der minder om galdesten. Enkelte patienter udvikler underernæring. I sygdommens tidlige fase kan der opstå allergiske symptomer som astma og hudkløe.

Bændelorm

Der er som regel ingen symptomer, i nogle tilfælde lette mavesmerter, diarré og kvalme. Bændelorm kan give vægttab, og fiske-bændelorm kan give mangel på vitamin B₁₂. Hvis svinebændelorm giver cysticercose i hjernen, kan der opstå krampetilfælde (epilepsi) - men dette ses i Danmark kun efter ophold i udlandet.

Hvordan forløber sygdommen?

Børneorm

Børneorm er en generende, men helt harmløs sygdom, hvis vigtigste symptom er kløe omkring endetarmsåbningen. Når barnet klør sig, får det æg på fingrene, som det sutter på. På den måde smitter barnet sig selv, og holder infektionen ved lige.

Kløen skyldes, at hunormene om natten vandrer fra tyktarmen og ud til endetarmsåbningen, hvor de lægger deres æg.

Når ormene derefter vil vende tilbage til tarmen, kan de hos piger ved en fejl komme op i skeden. Dette giver ikke symptomer, men kan gøre det vanskeligt at slippe af med ormene igen.

Spolorm

De voksne spolorm lever i tarmen, hvor de normalt ikke giver symptomer. Man kan blive forskrækket ved at finde en 20-30 cm lang orm i toilettet efter afføring, men i Danmark, hvor patienter som regel kun har ganske få orm, er sygdommen harmløs.

I udviklingslandene, hvor patienter kan have hundredvis af orm, kan de i nogle tilfælde give alvorlig sygdom med kolik, galdeanfald og tarmslyng. Hvis man er inficeret med mange orm, kan det også føre til underernæring. Når man er blevet smittet, varer det nogle uger, før de voksne orm bliver dannet. I denne tid vandrer ormens larver gennem lungerne, og dette kan føre til allergilignende reaktioner, fx astma eller nældefeber. Disse symptomer, som kan opstå, også selv om der er meget få orm, er forbigående og kræver ikke behandling.

Bændelorm

Bændelorm giver som regel ingen symptomer og er helt harmløse. Når bændelormens larve er kommet ned i tarmen, udvikler den sig til et hoved, hvorfra den fuldvoksne bændelorm vokser ud. Ormen kan blive op til 10 m lang og er delt i led, som bliver ved at vokse ud fra hovedet, mens de yderste led falder af og føres ud med afføringen. Man opdager som regel infektionen, fordi man kan se leddene i afføringen. Disse led indeholder ormens æg, som derefter frigøres i omgivelserne.

- **Svine-bændelorm** har den ubehagelige egenskab, at de yderste led kan begynde at frigøre æg allerede i tarmen. Hvis man får æg på fingrene (fx efter toiletbesøg) og herfra i munden (fx ved at spise med fingrene) kan man altså blive smittet med æg fra "sin egen bændelorm". Herved opstår der den type væskefyldte blærer (cyster) i mennesket, som ellers normalt opstår i svinet. Disse cyster kan forekomme over hele kroppen, fx i muskler, hud, hjerne og indre organer.

Hvem får sygdommen?

- **Børneorm:** Alle kan blive smittet med æg fra børneorm.
- **Spolorm:** Alle kan blive smittet med æg fra spolorm.
- **Bændelorm:** Alle, som spiser rå eller utilstrækkeligt opvarmet oksekød, svinekød eller ferskvandsfisk, der indeholder de smitsomme cystestadier, kan få bændelorm.

Hvordan smitter ormeinfektion?

Børneorm

Børneorm smitter fra menneske til menneske. Æggene kan overleve i støv i 2 uger. Børn i daginstitutioner smitter let hinanden: Barnet får ormeæg på fingrene og sutter på fingrene - på den måde kommer æggene ned i barnets mave-tarmkanal, hvor de udvikler sig til orm. Børneorm smitter nemt andre i familien, og derfor er det vigtigt, at hele husstanden bliver behandlet samtidigt. Da æggene kan overleve to uger i omgivelserne, er grundig rengøring også vigtig. Desuden kan børnene smitte sig selv, fordi behandlingen ikke dræber æggene, men kun de voksne orm. Det er derfor vigtigt at gentage behandlingen.

Spolorm

Spolormens æg udskilles med afføringen, og de kan blive overført til mennesker gennem fødevarer, som ikke er opvarmet tilstrækkeligt. I Danmark smittes de fleste mennesker med spolorm fra svin, og sygdommen er derfor hyppigst blandt børn, der leger i landbrugsområder.

Bændelorm

Bændelorm smitter ikke direkte fra menneske til menneske, for æggene udvikler sig kun, hvis de bliver indtaget af køer, svin eller fisk. I dyrets tarmsystem udvikler de sig til larver, som vandrer til musklerne og danner tinter (smitsomme blærer). Det er disse tinter, man smittes med, når man spiser rå okse- eller svinekød eller rå fisk. Se dog ovenfor om smitte med æg ved *svine-bændelorm*.

Læs artiklen om "Håndvask eller sprit?"

Hvad er årsagen til ormeinfektion?

- **Børneorm:** Skyldes, at du er blevet smittet med æg fra børneorm.
- **Spolorm:** Skyldes, at du er blevet smittet med æg fra spolorm.
- **Bændelorm:** Skyldes, at du er blevet smittet med tinter (cyster) fra bændelorm. En særlig form (cysticercose) skyldes, at du er blevet smittet med æg af en svine-bændelorm.

Undersøgelser ved ormeinfektion

Børneorm

Lægen eller forældrene tager et stykke klar tape og trykker den klistrende side mod barnets endetarmsåbning, helst om morgenen før toiletbesøg. Derefter klæbes tapen på et objektglas, som undersøges i mikroskop for at finde eventuelle æg. Det er lettest at tage prøven med tapen spændt hen over en træspartel, og det er vigtigt at have handsker på for at undgå selv at blive smittet.

Spolorm

Laboratoriet undersøger en afføringsprøve i mikroskop for at se, om afføringen indeholder æg. Ved en røntgenundersøgelse af tarmen er det i nogle tilfælde muligt at se ormene. Hele orm skal opsamles og afleveres til lægen, som sender den til undersøgelse på et laboratorium.

Bændelorm

Laboratoriet undersøger leddene, som udskilles med afføringen. Hvis man ikke kan få en prøve af et led, kan afføringen undersøges i mikroskop for at se, om den indeholder æg.

Specielle forhold hos børn

Børneorm

Det er vigtigt, at hele husstanden bliver behandlet samtidigt. Derudover er det nødvendigt med en god hygiejne, som er:

- grundig håndvask
- kortklippede negle
- eventuelt bomuldshandsker til børnene om natten
- hyppigt skift af undertøj og sengetøj
- grundig rengøring (fjern mest muligt støv)
- et bad hver morgen for at fjerne æg omkring endetarmsåbningen

Behandling af ormeinfektion

Børneorm

Børneorm behandles med mebendazol eller pyrvin. Hele husstanden skal behandles samtidigt, og behandlingen skal gentages mindst 3 gange med 14 dages mellemrum. Det kan være en god ide samtidig at give et mildt afføringsmiddel for at få skyllet ormene ud - især hvis der er hård afføring.

Hos piger, hvor ormene kan kravle op i skeden, kan behandlingen kræve et andet ormemedicinal, albendazol. Albendazol til mennesker er ikke i handlen i Danmark, men kan skaffes af hospitaler og speciallæger.

Spolorm

Spolorm behandles med mebendazol.

Bændelorm

Bændelorm behandles med praziquantel eller niclosamid plus eventuelt et afføringsmiddel. Behandling af cysticercose omfatter albendazol og immundæmpende medicin (binyrebarkhormon). Behandlingen foretages kun af specialister.